ПРОФІЛІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я, 2023

Харківська область

Центр громадського здоров'я

Ресурси охорони здоров'я. Діяльність закладів охорони здоров'я

Кількість постійного населення Харківської області станом на 1 січня 2022 року (наявні офіційні дані) становила 2 583 325 осіб, що складало 6,30 % від загального населення України.

Із наведених даних про забезпеченість області медичними ресурсами очевидно що, регіон добре забезпечений ресурсами охорони здоров'я. Всі показники медичних ресурсів (крім загальної чисельності середнього медичного персоналу) перевищують частку населення області в структурі населення України. Також й усі показники діяльності медичних закладів перевищують відсоток частки населення області. Перевищення частки практично всіх показників діяльності закладів охорони здоров'я над часткою населення можна пояснити тим, що не зважаючи на бойові дії в області та обстріли армією рф, більша частина медичної інфраструктури ще збереглась.

Показник	Україна	Харківська обл.	%
Кількість населення	40 997 698	2 583 325	6,30
Число лікарняних закладів	1 096	73	6,66
Загальне число ліжок	228 351	16 720	7,32
Число закладів, які надають амб.-поліклінічну допомогу	2 307	148	6,42
Число амб.-поліклінічних закладів, які мають денні стаціонари	1 202	86	7,15
Число ліжок в денних стаціонарах	32 904	2 557	7,77
Проліковано хворих в денних стаціонарах	1 203 745	86 805	7,21
Кількість викликів швидкої медичної допомоги	4 660 255	38 8315	8,33
Загальна чисельність лікарів (без зубних)	133 237	9066	6,80
Загальна чисельність середнього мед.персоналу	229 368	13 789	6,01

Питома вага показників регіону в Україні за 2023 р., %

Підсумки пандемії COVID-19 в Україні та регіоні 2020-2023 роках

З березня 2020 по червень 2023 року як в цілому в Україні, так і в Харківській області тривала пандемія COVID-19. За цей період в регіоні було зареєстровано 322 502 підтверджений випадок цієї інфекції або 5,80 % від всіх випадків в Україні, що трохи менше частки населення області в структурі населення країни. Це може вказувати як на дещо меншу природну інтенсивність циркуляції збудника в області, ніж в середньому по Україні, так і на менш якісні заходи з виявлення та ведення випадків COVID-19. Щодо кількості померлих, то в області % померлих більше % населення області в структурі населення країни. Летальність в області (2,30 %) також більше від летальності в цілому по Україні (2,02 %).

Примітним є те, що летальність медпрацівників в області в 3,14 разів більша, ніж відповідний загально-український показник.

Показник	Україна	Харківська обл.	Питома вага, %
Кількість підтверджених випадків COVID-19, всього	5 562 748	322 502	5,80
Померло від COVID-19, всього	112 481	7 404	6,58
Летальність сукупного населення від COVID-19, %	2,02	2,30	–
Кількість випадків COVID-19 серед медпрацівників	154 637	4 452	2,88
Кількість померлих від COVID-19 серед медпрацівників	1 256	113	9,00
Летальність медпрацівників від COVID-19, %	0,81	2,54	–
Питома вага (%) щеплених від COVID-19 серед тих, хто захворів з початку вакцинації	17,1	6,7	–

Найбільш поширені інфекційні захворювання регіону

Групою інфекційних захворювань з найбільшими показниками реєстрації як в Україні, так і в Харківській області є ГРВІ, які в 3,3 рази мали менші показники захворюваності, ніж показник України. Інші поширені респіраторні інфекції в 2023 році в області також мали невисокі показники: грип, вітряна віспа та скарлатина відповідно втричі, вшестеро та в 13,7 разів нижче, ніж в цілому в Україні. Показники реєстрації захворюваності на кишкові інфекції (ГКІ встановленої та невстановленої етіології, ротавірусна інфекція) в Харківській області були суттєво кращі, ніж в цілому в Україні, і лише захворюваність на зоонозні сальмонельози була не на багато вища, ніж в цілому в Україні.

Зоонозна хвороба Лайма дещо менше показника України, а лептоспіроз – вдвічі менше. Аскаридоз в регіоні має показник показник захворюваності в 5,5 разів менший, ніж в цілому в Україні.

Інфекції	Україна, на 100 тис. нас.	Харківська обл., на 100 тис. нас.
ГРВІ	12 749,45	3 863,66
Грип	32,41	11,38
Вітряна віспа	96,64	15,79
Скарлатина	25,48	1,86
ГКІ встановленої етіології	52,93	35,07
ГКІ невстановленої етіології	70,01	23,46
Інші (зоонозні) сальмонельзи	10,76	12,39
Ротавірусний ентерит	7,32	0,46
Хвороба Лайма	11,98	9,41
Лептоспіроз	1,06	0,43
Аскаридоз	40,56	7,35

Захворюваність в регіоні та в Україні за 2023 р.

Спалахи інфекційних захворювань в Україні та регіоні в 2023 р.

Кількість спалахів (2) інфекційних захворювань в 2023 році в Харківській області становить 3,13 % від їх загальної кількості в Україні, що є вдвічі менше частки населення області від загальної кількості населення України (6,30 %), але питома вага кількості випадків в межах зафіксованих спалахів становить лише 0,96 %, що є в більше, ніж в 6 разів меншим від показника частки населення області в Україні. Середня кількість випадків на 1 спалах (3,00) в регіоні втриччі менше від показника України (9,8).

Таким чином, інтенсивність спалахів інфекційних хвороб в області суттєво відрізнялась від загального в Україні в кращий бік. Звертає на себе увагу та обставина, що відсоток лабораторно підтверджених випадків інфекційних хвороб в межах спалахів в регіоні становив 100,00 %, тобто суттєво краще, ніж загальноукраїнський показник (78,3%).

Показник	Україна	Харківська обл.	Питома вага, %
Кількість спалахів, всього	64	2	3,13
Кількість випадків в межах зафіксованих спалахів	627	6	0,96
Середня кількість випадків на 1 спалах	9,80	3,00	–
Захворюваність на 100000 населення в межах спалахів	1,53	0,23	–
Лабораторно підтверджені випадки інфекційних хвороб у межах спалахів, %	78,30	100	–
Питома вага спалахів кишкових інфекцій, %	89,10	100	–

Соціально значущі інфекційні хвороби

Туберкульоз (ТБ)

В 2023 році в Харківській області захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви, ТБ + ВІЛ, діти до 14 років) та смертність від нього були помітно нижчими, ніж в цілому в Україні. Загалом нижчі показники інцидентності та смертності в області в порівнянні із загальноукраїнськими показниками не корелюють з тим фактом, що показники ефективності лікування ТБ практично не відрізняються або є меншими від аналогічних загальнонаціональних показників і були в межах від 41,5 % до 62,7 % в області проти 63,2–77,5 % в Україні. Ймовірно, це пояснюється не фактичним покращенням епідемічної ситуації з туберкульозу в регіоні, а погіршенням роботи протитуберкульозних закладів в умовах бойових дій та постійних обстрілів області російським ворогом.

Показник	Україна	Харківська обл.
Захворюваність на ТБ (нові випадки+ рецидиви), на 100 тис. нас.	48,4	38,3
Захворюваність на ТБ у поєднанні з ВІЛ (нові випадки+рецидиви), на 100 тис. населення	8,2	4,5
Захворюваність на ТБ серед дітей віком 0-14 років (нові випадки+рецидиви), на 100 тис. нас.	10,4	6,3
Смертність від ТБ сукупного населення, на 100 тис. нас.	6,9	6,5
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ), %	77,5	62,7
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ/ВІЛ), %	64,5	41,5
Ефективність лікування (МЛС-ТБ), %	63,2	56,5

Показники ТБ у Харківської області та Україні за 2023 р.

ВІЛ/СНІД

В 2023 році в Харківській області на обліку знаходилось 5779 осіб з ВІЛ-інфекцією, з яких 634 було вперше виявлено у цьому ж році, що становить відповідно 3,67 % та 4,91 % від показників по Україні. Кількість нововиявлених хворих на СНІД становить 261 особа, тобто 7,79 % від показника по Україні.

Слід зазначити, що у 2023 році число нових смертей від СНІДу в області становило 82 випадки. Це 4,78 % від всіх випадків смертей безпосередньо від СНІДу по всій Україні.

Показник	Україна	Харківська обл.	%
Кількість населення	40 997 698	2583325	6,30
Число нових випадків ВІЛ-інфекції	12 914	634	4,91
Число нових випадків СНІДу	3 351	261	7,79
Число нових смертей від СНІДу	1717	82	4,78
Кількість ЛЖВ на обліку	157 435	5779	3,67

Вірусні гепатити

В 2023 році в Харківській області було зареєстровано 911 випадків вірусних гепатитів, що становить 9,16 % від показника по Україні.

В структурі переважну більшість становить хронічний вірусний гепатит – 82,8 %. Гострі гепатити А, В, С та інші гепатити складають 1,5 %, 11,2 %, 4,1 % та 0,4 % відповідно.

Структура захворюваності на вірусні гепатити у 2023 р., %

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

В 2023 році в Харківській області було зафіксовано 1488 випадків захворювання на п'ять ІПСШ-нозологій серед сукупного населення, з яких більше 98 % припадає на дорослих (18 років+).

Найбільше (563 особи) захворіли на мікоплазмоз, що становить 37,8 % від усіх випадків ІПСШ.

Найбільше випадків ІПСШ було зареєстровано серед жінок – 1 009 випадків проти 479 серед чоловіків. І у чоловіків (36,1 %), і у жінок (38,7 %) найчастіше реєструвались випадки мікоплазмозу.

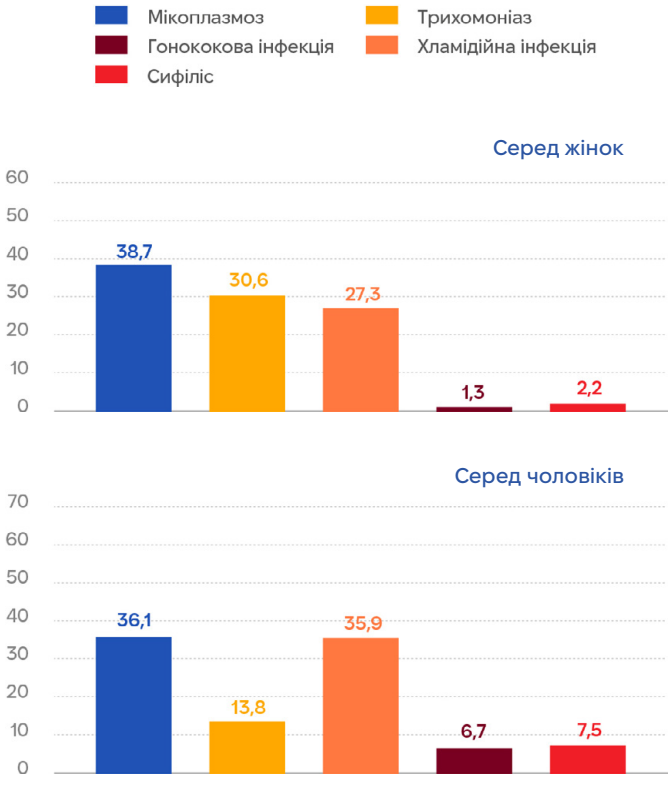

Структура захворюваності на ІПСШ у 2023 р., %

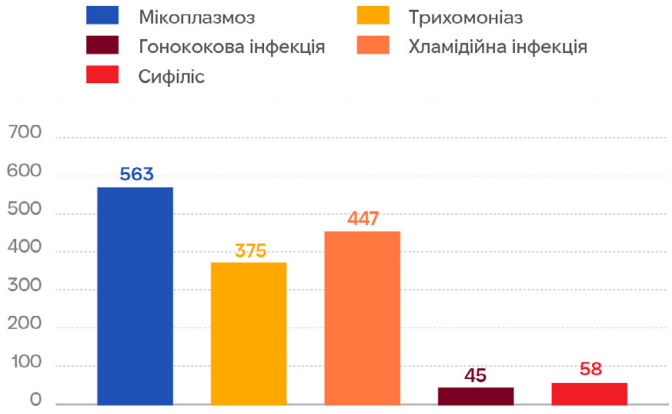

Кількість хворих на ІПСШ серед сукупного населення області у 2023 р.

Захворюваність на вакцинокеровані інфекції в 2023 році

В 2023 році в Харківській області епідемічна ситуації з вакцинокерованих інфекцій найбільш несприятливою була по туберкульозу, але інцидентність його все ж таки була дещо меншою, ніж загальний показник по Україні.

Щодо інших вакцинокерованих інфекцій, то ситуація в області є відносно сприятливою: захворюваність на Hib-менінгіт, краснуху, поліомієліт, дифтерію та правець була нульовою, але гепатит В вдвічі перевищував показник України. Паротит, кір та кашлюк мали показники суттєво менші, ніж в Україні в цілому, але показники при цьому були відносно малі.

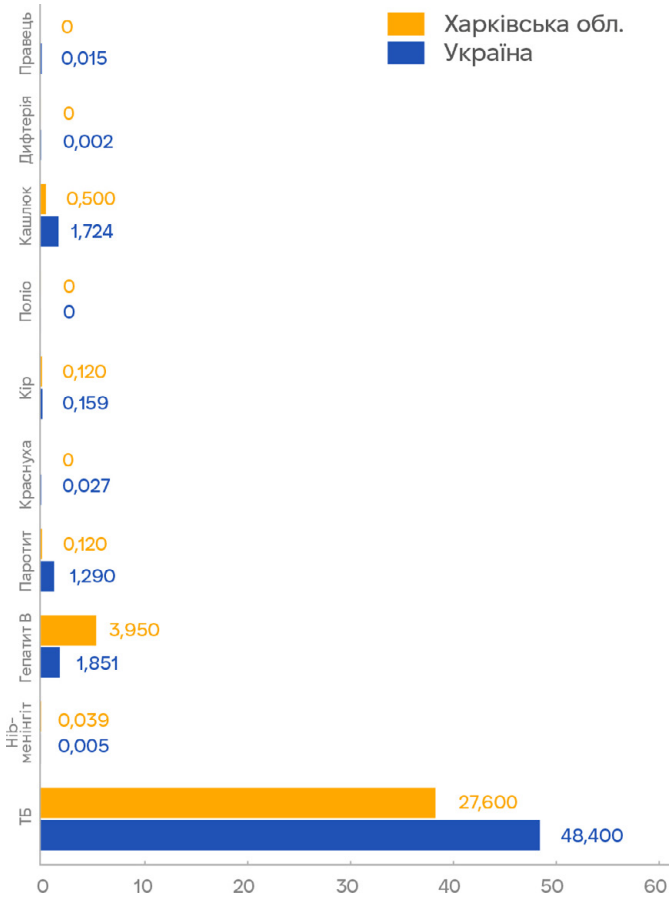

Захворюваність на вакцинокеровані інфекції у 2023 р. на 100 тис. населення

Вакцинація

Порівняно із загальними показниками в Україні в Харківській області досить високі показники охоплення щепленнями: лише за одним щепленням, що передбачене календарем щеплень, (проти ІПВ-3 + ОПВ-3) рівень охоплення менше, ніж в Україні в цілому. При цьому за чотирма позиціями рівень охоплення щепленнями становить більше 90 %. За іншими позиціями рівень охоплення в області становив 56,6–89,6 %.

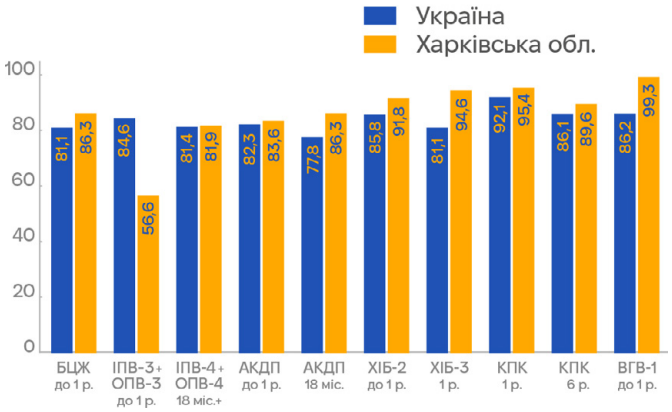

Охоплення щепленнями у 2023 р., %

Злоякісні новоутворення

В 2023 році в Харківській області на обліку перебувало 92 294 хворих на злоякісні новоутворення, що становить 7,70 % від кількості по Україні. В 2023 році було виявлено 4 047 випадків захворювань на злоякісні новоутворення, що становить 4,38 % від кількості хворих, що перебували на обліку в області. Серед виявлених нових випадків захворювань кількість жінок (53,92 %) перевищувала кількість (46,08 %), але серед померлих більше була майже однакова кількість чоловіків (50,3 %) та жінок (49,7 %). Натомість в області смертність від злоякісних новоутворень серед чоловіків (24,36 на 100 тис. населення) дещо переважала смертність серед жінок (20,73 на 100 тис. населення), що, ймовірно, може вказувати на більш пізнє звернення чоловіків за медичною допомогою. Обтяжуючим фактором для лікування є виявлення злоякісних новоутворень на пізніх стадіях, так в області на 3-й і 4-й стадіях у 2023 році було виявлено 36,2 % нових випадків.

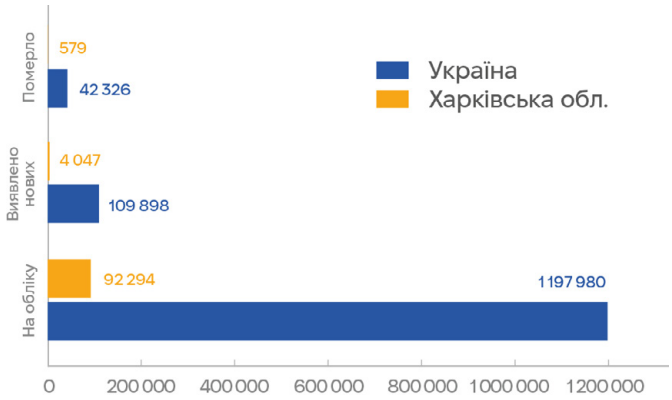

Кількість хворих на злоякісні новоутворення та померлі у 2023 р.

Розлади психіки внаслідок вживання психоактивних речовин

В 2023 році в Харківській області під наглядом перебувало 8 222 особи з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин, з яких 5 610 осіб були охоплені відповідним лікуванням (68,23 %). В області в етіологічній структурі хворих під наглядом переважали особи, які вживали алкоголь (76,99 %), опіоїди (15,92 %), інші психоактивні речовини (5,36 %) та канабіоїди (1,73 %).

В 2023 році в Харківській області вперше взято під нагляд 626 осіб з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин. В етіологічній структурі виявлених хворих переважали особи, які вживали опіоїди (44,25 %), алкоголь (41,37 %), інші психоактивні речовини (12,78 %) та канабіоїди (1,6 %).

Через уживання:		Взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом	% серед вперше виявлених в етіологічній структурі	Перебуває під наглядом на кінець звітного року	% в етіологічній структурі серед осіб, що перебувають під наглядом	Охоплені лікуванням, усього	% охоплених лікуванням серед осіб під наглядом
алкоголю ВСЬОГО	Україна	38 312	76,08	441 862	82,66	170 073	38,49
	Область	259	41,37	6 330	76,99	4 355	68,80
опіоїдів ВСЬОГО	Україна	4 791	9,51	46 306	8,66	22 854	49,35
	Область	277	44,25	1 309	15,92	737	56,30
канабіоїдів ВСЬОГО	Україна	1 409	2,80	14 333	2,68	4 217	29,42
	Область	10	1,60	1 4 2	1,73	77	54,23
інших психоактивних речовин – ВСЬОГО	Україна	5 845	11,61	32 022	5,99	12 031	37,57
	Область	80	12,78	4 4 1	5,36	441	100
разом	Україна	50 357	100	534 523	100	209 175	39,13
	Область	626	100	8222	100	5 610	68,23

Етіологічна структура розладів психіки та поведінки від вживання психоактивних речовин, 2023 р.

Репродуктивне здоров'я жінок

В 2023 році в Харківській області було зафіксовано 7 277 пологів та народилося живими в лікарняних закладах 7 313 дітей, що становить відповідно 4,08 % та 4,07 % від кількості пологів і народжених в Україні. Материнська смертність в області становила 0 % від загальноукраїнської (в інтенсивних показниках 0 на 100 000 новонароджених проти 18,37 на 100 000 новонароджених загалом в Україні).

Малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області склала 49 випадків (3,64 %) від 1 345 випадків по усій Україні або 6,7 дітей на 1 000 народжених живими проти 7,49 на 1 000 народжених живими загалом по Україні. Онкологічна захворюваність на найбільш поширені хвороби жіночої репродуктивної сфери в області реєструвалась наступним чином: рак жіночої молочної залози – 542 випадків, рак жіночих статевих органів всіх локалізацій – 526 випадки, в тому числі рак шийки матки – 111 випадок (або відповідно 4,31 %, 4,27 % та 3,74 % від кількості хворих в Україні).

Показник	Україна	Харківська обл.	%
Пологів всього	178 468	7 277	4,08
Материнська смертність	33	0	0
Абортів всього	42 683	2 101	4,92
Народилось дітей живими в лікарняних закладах	179 611	7 313	4,07
Померло дітей у віці до 1 року	1345	49	3,64
Захворіло на рак жіночої молочної залози	12 568	542	4,31
Захворіло на рак жіночих статевих органів (всі локалізації)	12 311	526	4,27
В тому числі захворіло на рак шийки матки	2 964	111	3,74

ДТП та їх наслідки

В 2023 році у Харкіиській області було зафіксовано 1404 ДТП з загиблими та/або травмованими особами (5,9 % від всієї кількості по Україні), в яких травмовано 1 731 особу і загинуло 193 особи, що становить 5,9 % і 6,3 % відповідно від кількості по Україні.

Всього 385 ДТП зафіксовано із загиблими та/або травмованими пішоходами (5,9 % від всієї кількості по Україні), в яких загинуло 65 та травмовано 341 пішохід.

Всього 17 ДТП було скоєно з вини пішоходів (2,4 % від всієї кількості по Україні). В цих ДТП загинула 1 та ще 16 осіб травмовано.

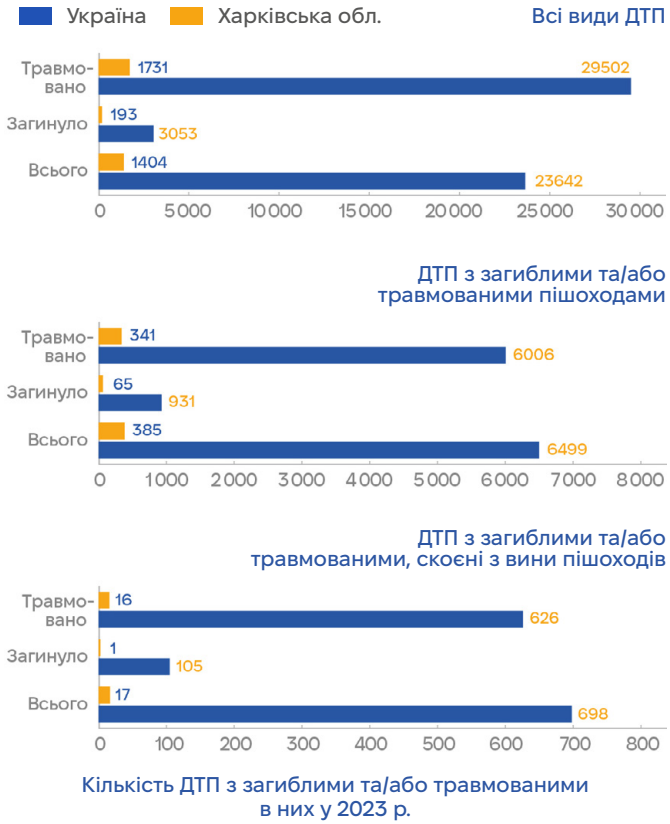

Кількість ДТП з загиблими та/або травмованими в них у 2023 р.

Резюме/рекомендації

Харківська область добре забезпечена ресурсами охорони здоров'я. Всі показники медичних ресурсів (крім загальної чисельності середнього медичного персоналу) перевищують частку населення області (6,30 %) в структурі населення України, але тягар на систему громадського здоров'я має відчутну тенденцію до зростання у зв'язку з повномасштабною війною з рф.

За підсумками пандемії COVID-19 вклад області в загальний показник зареєстрованих випадків (5,8 %) та смертей від COVID-19 (6,58 %) майже пропорційно відповідає кількості населення та забезпеченості регіону медичною інфраструктурою та медичними кадрами. Летальність в області (2,30 %) більше від летальності в цілому по Україні (2,02 %). Загалом епідемічна ситуація по COVID-19 в області може вказувати на необхідний рівень готовності медичної інфраструктури до пандемічних загроз, але є необхідність у розвитку та подальшому вдосконаленні протипандемічного потенціалу системи громадського здоров'я області.

Профіль захворюваності регіону на найпоширеніші інфекції в 2023 р. формально є сприятливим. В Харківській області ГРВІ в 3,3 рази мали менші показники захворюваності, ніж показник України. Інші поширені респіраторні інфекції в 2023 році в області також мали невисокі показники: грип, вітряна віспа та скарлатина відповідно втричі, вшестеро та в 13,7 разів нижче, ніж в цілому в Україні. Показники реєстрації захворюваності на кишкові інфекції (ГКІ встановленої та невстановленої етіології, ротавірусна інфекція) в Харківській області також були суттєво кращі, ніж в цілому в Україні. Зоонозна хвороба Лайма дещо менше показника України, а лептоспіроз – вдвічі менше.

Інтенсивність спалахів інфекційних хвороб в області суттєво відрізнялась від загального в Україні в кращий бік. Отже, при плануванні в регіоні протиепідемічних та профілактичних заходів щодо найпоширеніших інфекційних хвороб потрібно враховувати строкатість проявів епідемічного процесу та застосовувати диференційований підхід.

В 2023 році в Харківській області захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви, ТБ + ВІЛ, діти до 14 років) та смертність від нього були помітно нижчими, ніж в цілому в Україні. Показники інших соціально значущих інфекцій (ВІЛ/СНІД, вірусні гепатити, ІПСШ) в області мають незначне перевищення в порівнянні з Україною або не перевищують загальні показники по країні. Враховуючи, що в Україні загалом наявні високі показники захворюваності на ці соціально небезпечні інфекційні хвороби, то це вимагає впровадження нових та посилення вже існуючих профілактичних програм для зменшення захворюваності та тягаря соціально значущих інфекцій для населення області.

Як і в переважній більшості областей у Вінницькій області необхідні заходи для підвищення охоплення щепленнями дітей, оскільки охоплення по переважній більшості щеплень коливається в межах не більше 56,6 – 89,6 %.

Близько 36,2 % злоякісних новоутворень в області виявляється на пізніх стадіях, що також потребує вжиття заходів з покращення виявлення онкозахворювань системою охорони здоров'я регіону, оскільки раннє виявлення злоякісних новоутворень збільшує шанси на успішне лікування та збільшує виживання хворих.

Враховуючи те, що серед розладів психіки внаслідок вживання психоактивних речовин в області в етіологічній структурі хворих переважали особи, які вживали алкоголь (76,99 %), то першочергово необхідним є лікування та реабілітація осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання саме алкоголю.

Материнська смертність в області була нульовою, а малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області була менше загальноукраїнської (6,7 дітей на 1 000 народжених живими проти 7,49 загалом по Україні). Не зважаючи на це, доцільним є інтегрування в діяльність первинної ланки охорони здоров'я послуг з планування сім'ї, антенатального догляду, а також медико-соціальних послуг для підлітків та молоді з використанням принципу «дружнього підходу».

Для зменшення кількості ДТП та травмованих і/або загиблих в них та підвищення безпеки на дорогах потрібна роз'яснювальна робота серед населення та/або проведення інших відповідних заходів.

Список скорочень

ГРВІ	гострі респіраторні вірусні інфекції
ГКІ	гострі кишкові інфекції
ТБ	туберкульоз
ІПСШ	інфекції, що передаються статевим шляхом
Hib(ХІБ)	Інфекція, що викликається Haemophilus influenzae type b
ВГВ	Вірусний гепатит В
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
КПК	кір, паротит, краснуха (вакцина)
АКДП	Адсорбована коклюшно-дифтерійно-правцева (вакцина)
БЦЖ	Бацила Кальмета-Жерена (вакцина)
ІПВ	Інактивована поліомієлітна вакцина
ОПВ	Оральна поіомієлітна вакцина

В даній публікації були використані дані:

Центру громадського здоров'я МОЗ України	www.phc.org.ua
Державної служби статистики України	www.ukrstat.gov.ua
Національного канцер-реєстру України	www.ncru.inf.ua
Департаменту патрульної поліції Національної поліції України	www. patrolpolice.gov.ua
Державної служби України з питань праці	www.dsp.gov.ua